

Stockholm 31 mars 2025

Till: Utrikesdepartementet: ud.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: nis@regeringskansliet.se

Remissvar: Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel, diarienummer UD2024/16574

Sammanfattning

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen (Svenska Freds) ger input på förslagen som handlar om anpassade riktlinjer för utförsel och annan utlandssamverkan samt Internationella materielsamarbeten.

Svenska Freds motsätter sig förslaget om att allierades materiel och kunnande ska läggas till som skäl att bevilja tillstånd eftersom förslaget sannolikt kommer att försvaga exportkontrollen vad gäller risk för väpnad konflikt, demokrati och mänskliga rättigheter till de allierade där dessa aspekter är problematiska. Natomedlemskapet innebär inte heller några åtaganden eller krav på krigsmaterielområdet. Dessa försvagningar är därmed inte motiverade.

Svenska Freds motsätter sig förslaget om att Sverige ska ansöka om att tillträda 2019 års avtal om exportkontroll mellan Frankrike, Tyskland och Spanien. Avtalet innebär att ett betydande kryphål införs i Sveriges demokratikriterium för vapenexport. I en tid när den demokratiska utvecklingen i många fall går åt fel håll är det fel väg att gå att öka vapenexporten till odemokratiska ledare. Förslaget tar hänsyn till vapenindustrins intressen utan att göra en vidare analys av konsekvenserna av att Sverige försvagar exportkontrollen gentemot odemokratiska stater.

4. Anpassade riktlinjer för utförsel och annan utlandssamverkan

Svenska Freds motsätter sig förslaget.

I avsnitt 4.2 redogörs tydligt att Natomedlemskapet, mycket riktigt, inte innebär några åtaganden vad gäller export av krigsmateriel. Inga krav ställs och det är upp till varje medlemsstat att besluta om sitt exportkontrollregelverk. Det är därför märkligt att utredningen i efterföljande avsnitt i flera fall hänvisar till just Sveriges "åtaganden" inom Nato när den argumenterar för de förändringar i regelverket som föreslås. Artikel 3 innehåller mycket riktigt skrivningar om att under fredstida förhållanden bistå varandra med att utveckla förmågan att möta ett väpnat angrepp. Det är dock en tolkning av texten att det skulle innebära att Sverige behöver ändra regelverket för export av krigsmateriel. Något sådant "åtagande" innebär inte Natomedlemskapet.

De förslag som utredningen presenterar har därmed inte sin grund i några åtaganden som Natomedlemskapet kräver. Detta måste göras mycket tydligt. När detta vägs mot de konsekvenser som förslaget kan komma att få i helhetsbedömningen bör slutsatsen vara att Sverige måste värna principer om att förebygga väpnad konflikt, värna mänskliga rättigheter och demokrati. Det gynnar vare sig svensk eller allierades säkerhet om dessa principer försvagas.

Avsnitt 13, där konsekvenserna av detta förslag ska diskuteras, utelämnar viktiga perspektiv. De föreslagna förändringarna i regelverket kommer sannolikt innebära att möjligheterna till export av krigsmateriel ökar. Det gäller även till allierade odemokratiska länder, allierade som allvarligt och omfattande bryter mot mänskliga rättigheter och allierade som är inblandade i väpnad konflikt utan att artikel 5 aktiverats. Även om inga förändringar görs i de villkorliga hindren som rör väpnad konflikt, mänskliga rättigheter och demokrati leder varje tillägg som talar för export, i detta fall till allierade, till att helhetsbedömningen förskjuts mot att förenkla för exporten. Bland Natos medlemsländer finns också länder med stora brister, både i demokratisk status och i respekten för mänskliga rättigheter. Det är heller inte omöjligt att se en utveckling där fler allierade går i en odemokratisk riktning. Att konsekvenser utifrån dessa aspekter inte tas upp är en stor brist i utredningen.

Sverige har redan, som en direkt konsekvens av Natomedlemskapet, återupptagit vapenexporten till det odemokratiska Turkiet. Ett land som både på grund av sina demokratiska brister, brister i respekten för mänskliga rättigheter och för den internationella rättens principer fortsatt borde vara utesluten som krigsmaterielkund. Med dessa föreslagna förändringar kommer det bli enklare att säga ja till export av krigsmateriel till Turkiet och andra allierade, även om det är positivt att utredningen tydligt lyfter fram möjligheten att även fortsatt neka tillstånd till denna krets.

6. Internationella materielsamarbeten på likvärdiga villkor

Svenska Freds motsätter sig förslaget att Sverige ska ansöka om att tillträda 2019 års avtal om exportkontroll mellan Frankrike, Tyskland och Spanien.

Om Sverige skulle ansluta sig till avtalet skulle det sannolikt innebära en betydande försvagning av de perspektiv i regelverket som rör väpnad konflikt, mänskliga rättigheter och demokrati. Framför allt kommer det innebära ett stort kryphål i det demokratikriterium som trädde i kraft 2018. Syftet med demokratikriteriet var att begränsa den svenska exporten av krigsmateriel till ickedemokratier. Utredningens förslag innebär uttryckligen att demokratikriteriet i praktiken åsidosätts vid dessa samarbeten, något som är mycket allvarligt och skulle få stora konsekvenser.

Länderna i samarbetet har, som utredningen också konstaterar, mindre restriktiva regelverk än Sverige och godkänner regelbundet export av krigsmateriel till mottagarländer som Sverige inte godkänner. Som ett av många exempel kan nämnas Tysklands omfattande vapenexport till Israel under pågående folkrättsvidriga attacker mot Gaza och Libanon.

Utredningen betonar vikten av goda förutsättningar för vapenindustrin att ingå internationella samarbeten, särskilt i dessa osäkra tider. Det är en mycket begränsad analys som utgår från vapenindustrins intressen. Tvärtom innebär dessa osäkra tider att vikten av

att värna och stötta demokratiska krafter inte nog kan betonas. Detsamma gäller att säkerställa att Sverige inte stödjer och legitimerar odemokratiska ledare genom export av krigsmateriel. Det är säkerhetspolitiskt viktigt att inte bidra till odemokratiska ledares militära makt eller legitimitet. Detta förslag skulle innebära just detta.

Utöver internationella materielsamarbeten som säkerhetspolitiskt intresse finns många exempel på hur regeringen även betonar demokratiska värderingar och vikten av internationell rätt. Till exempel jämte nationella säkerhetsintressen som ledstjärna i 2025 års utrikespolitiska deklaration. "Vi ska ha våra nationella säkerhetsintressen, våra demokratiska värderingar, folkrätten och vår tro på ett fritt och starkt Ukraina som ledstjärnor."

Skrivet av:

Linda Åkerström

linda.akerstrom@svenskafreds.se

070-763 48 51

Kerstin Bergeå
Ordförande
Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen